

УДК 342.9

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ, ЯКІ ЗДІЙСНЮЮТЬ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКСПЕРТНО-КРИМІНАЛІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Тополя Р.В.,
докторант

Науково-дослідний інститут публічного права

У статті проаналізовано поняття «адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації» та доповнено зміст поняття «адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів».

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, органи публічної адміністрації, експертно-криміналістичні дослідження, транспортні засоби.

В статье проанализировано понятие «административно-правовой статус субъектов публичной администрации» и дополнено содержание понятия «административно-правовой статус субъектов публичной администрации, которые осуществляют регулирование экспертно-криминалистических исследований транспортных средств».

Ключевые слова: административно-правовой статус, органы публичной администрации, экспертно-криминалистические исследования, транспортные средства.

Topolia R.V. THE ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF THE SUBJECTS OF THE PUBLIC ADMINISTRATION, WHICH REGULATE THE EXPERT-CRIMINAL INVESTIGATIONS OF LABOR RELATIONS

The article introduces the concept of “administrative and legal status of subjects of public administration” and adds the content of the concept of “administrative and legal status of subjects of public administration that carry out the regulation of forensic and criminal research of public funds”.

Key words: administrative and legal status, public administration bodies, forensic research, vehicles.

На сучасному етапі розвитку нашої держави неабиякого значення набуває дослідження суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів. Адже зміна державно-політичного режиму, що нині має місце в Україні, на порядок денний висуває питання реформування взаємовідносин між громадянським суспільством і воєнізованими структурами відповідно до вимог часу [1, с. 69], зокрема й судовими експертами та органами публічної адміністрації, в яких вони працюють, задля ефективного забезпечення прав і свобод людини.

Мета статті – проаналізувати поняття «статус суб'єкта публічної адміністрації» та визначити основні ознаки, які притаманні суб'єкту публічної адміністрації, що здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів.

На думку Д. Зеркалова, транспорт (від латинського *transporto* – «переносу, переміщую, перевозжу») – одна з найважливіших галузей матеріального виробництва, яка забезпечує виробничі та невиробничі потреби галузей економіки і населення в перевезеннях. Економіка будь-якої держави не може ефективно функціонувати без транспорту. Він відіграє значну роль у задоволенні потреб країни у вантажних і пасажирських перевезеннях [2, с. 3].

На слухний погляд В. Присяжнюка, законодавством України про дорожній рух та автомобільний транспорт визначено, що основним завданням державного регулювання та контролю у сфері автомобільного транспорту є створення умов для безпечного, якісного й ефективного перевезення пасажирів [3, с. 35].

На нашу думку, особливу вагомість для розкриття місця й ролі поняття та змісту адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів, становить категорія правового статусу. Ми зосередимо свою увагу на понятті статусу в адміністративному праві, проте перед цим варто дослідити дефініції статусу в юридичній науці.

Зазначимо, що ще в працях давньоримських учених було знайдено перші згадки про юридичний статус [4, с. 10–11]. Під статусом (від лат. *status* – «положення, становище») розуміється правове положення (сукупність прав і обов'язків) фізичної чи юридичної особи [5, с. 3].

У своїх працях М. Рассолов, В. Лучинін, Б. Ебзеев влучно зазначають, що під правовим статусом варто розуміти «сукупність прав і свобод, обов'язків та відповідальність, що встановлюють правовий стан органу чи конкретної особи в суспільстві» [6, с. 217].

В юридичній літературі зміст правового статусу особи трактується в чотирьох основних аспектах: по-перше, правовий статус особи ототожнюється з правосуб'єктністю; по-друге, правовий статус встановлюється нормативно-правовими актами, що визначають суб'єктивні права та юридичні обов'язки особи; по-третє, правовий статус особи визначається нормативно-правовими актами, які встановлюють суб'єктивні права та юридичні обов'язки особи сукупно з їх правосуб'єктністю [7, с. 10]; по-четверте, правовий статус розглядається як система закріплених у нормативно-правових актах і гарантованих

державою прав, свобод, обов'язків та юридична відповідальність, відповідно до яких індивід як суб'єкт права (тобто як такий, що має правосуб'єктність) координує свою поведінку в суспільстві [8].

У Британській енциклопедії поняттю «статус» приділяється певна увага. Автори цього популярного видання розглядають загальне поняття соціального статусу як так званий статус щодо рангу, яким людина володіє, з супутніми правами, обов'язками і способом життя, у соціальній ієрархії, заснованій на честі і престижі. Статусом, як правило, прописується те, що призначається особам при народженні без посилання на будь-які вроджені здібності, або те, чого вони досягли завдяки особливим якостям чи отримали за конкурсом завдяки індивідуальним зусиллям. Статус, як зазначається у Британській енциклопедії, визначено на основі статі, віку, раси, сімейних відносин або народження. Водночас поняття «статус» може бути заснованим на освіті, професії, сімейному стані або інших чинниках [9].

На погляд Я. Толочко, під правовим статусом особи варто розуміти комплексну правову категорію, що характеризує правове положення суб'єкта як представника соціальної групи, відокремленого за певними юридично значущими ознаками (наприклад, вид діяльності, професійний рівень, вік тощо) та відповідно до законодавства наділеного спеціальними додатковими правами й обов'язками [10, с. 181].

Досліджуючи певний науковий доробок, ми доходимо думки, що правове положення ототожнюється з компетенцією чи повноваженнями [11, с. 34], однак у цьому разі не можемо погодитися з такими поглядами, адже дотримуємося іншої думки, що все ж таки ці категорії є елементами правового статусу.

Отже, поняття правового статусу є вихідним для поняття адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів. На наш погляд, найбільш придатними для нашого дисертаційного дослідження є погляди тих науковців, які під правовим статусом розуміють сукупність прав і свобод, обов'язків і відповідальність, які встановлюють правовий стан органу чи конкретної особи в суспільстві.

Хотілося б акцентувати, що при цьому особливу вагомість для комплексного розкриття місця й ролі адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів, становить категорія адміністративно-правового статусу. Отже, нині поглянемо на дещо близьке, суміжне визначення адміністративно-правового статусу.

Важко назвати такого вченого-юриста, який би не торкався у своїх працях визначення адміністративно-правового статусу. Часто в наукових працях розглядають визначення певного органу – наприклад, адміністративно-правовий статус прокуратури [11, с. 50], посадової особи податкової міліції [12, с. 10], керівників органів виконавчої влади [13, с. 11], громадських організацій [14, с. 13] тощо.

На погляд професорів В. Галуцька, В. Олєфіра та С. Короеда, адміністративно-правовий статус особи – це сукупність юридичних засобів, які характеризують місце і роль фізичної або юридичної особи в адміністративно-правових відносинах. Визначальними для аналізу адміністративно-правового статусу особи є такі юридичні елементи: 1) публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки; 2) обсяг і характер правосуб'єктності; 3) адміністративна відповідальність; 4) у деяких випадках – дисциплінарна відповідальність посадових осіб публічної адміністрації [15, с. 124].

На погляд Д. Бахраха, адміністративно-правовий статус індивідуального суб'єкта – це правове положення особи в її відносинах із суб'єктами виконавчої влади, урегульоване нормами державного та адміністративного права. Він є складовою частиною загального правового статусу громадянина [16, с. 124]. У працях О. Скакун нас зацікавило таке визначення, що суб'єкти правовідносин – це сукупність осіб, які беруть участь у правовідносинах (не менше двох – уповноважений і зобов'язаний) [17, с. 377].

Суб'єкт правовідносин, на слухний погляд М. Цвіка, – це такий учасник суспільних відносин, який є носієм юридичних прав та обов'язків [18, с. 338]. В. Нерсисянц зазначає, що суб'єкти (учасники) правовідносин – це суб'єкти права, що наділені передбаченими реалізованими нормами права (правоздатністю, дієздатністю і деліктоздатністю) [19, с. 509].

Суб'єкт адміністративного права, як влучно зазначає професор Т. Коломоець, – це юридична чи фізична особа, що є носієм прав і обов'язків у сфері державного управління, передбачених адміністративно-правовими нормами, та має здатність надати права реалізовувати, а покладені обов'язки – виконувати [20, с. 25].

На нашу думку, найбільш вдалу позицію щодо окресленої проблематики займає група вчених, які розглядають зміст адміністративно-правового статусу, включаючи до його складу суб'єктивні права, юридичні обов'язки особи сукупно з їх правосуб'єктністю та адміністративною відповідальністю, а в деяких ситуаціях – і дисциплінарною відповідальністю.

Суб'єктами публічної адміністрації, що здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів, є Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України, експерти лабораторії автотехнічних досліджень та криміналістичного дослідження транспортних засобів ДНДЕКЦ, Управління безпеки дорожнього руху МВС України, які відповідно до адміністративно-правових норм мають право реалізовувати покладену на них у цій сфері компетенцію.

Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України включає такі підрозділи: Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, науково-дослідні експертно-криміналістичні центри при головних управліннях МВС України, м. Києві та Київській області, управліннях МВС в областях. Ці підрозділи є багатопрофільними експертними установами, які проводять експертні дослідження в кримінальних справах

за такими основними видами судових експертиз: криміналістичні; матеріалів, речовин і виробів із них; біологічні (зокрема молекулярно-генетичні); інженерно-технічні (пожежно-технічні, вибухово-технічні, автотехнічні); економічні; товарознавчі тощо. Функцію науково-методичного центру здійснює Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр, безпосередньо підпорядкований Міністру внутрішніх справ України [21, с. 11].

Експертна служба Міністерства внутрішніх справ України нині є невід'ємною складовою частиною системи експертного забезпечення досудового слідства і правосуддя в Україні, організаційна побудова якої закріплена законодавчо і представлена науково-дослідними й іншими установами судових експертиз Міністерства юстиції та Міністерства охорони здоров'я України, експертними службами Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства оборони України, Служби безпеки України та Державної прикордонної служби України. Система експертного забезпечення досудового слідства і правосуддя в державі відповідає подальшому розвитку інституту судової експертизи й ефективному впровадженню науково-технічних методів і засобів в експертну діяльність, оскільки саме завдяки належності до різних відомств і виконанню суто своїх специфічних функцій діяльність усіх зазначених вище експертних установ збагачує арсенал техніко-криміналістичних засобів і методів у розкритті злочинів [21, с. 11].

Таким чином, підсумовуючи наведений вище матеріал, можна зробити такі висновки щодо адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів:

1) поняття правового статусу є вихідним для поняття адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів. Найбільш придатними для нашого дисертаційного дослідження є погляди тих науковців, які під правовим статусом розуміють сукупність прав і свобод, обов'язків та відповідальності, що встановлюють правовий статус органу чи конкретної особи в суспільстві;

2) особливу вагомість для комплексного розкриття місця і ролі адміністративно-правового статусу суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють регулювання експертно-криміналістичних досліджень транспортних засобів, становить категорія адміністративно-правового статусу;

3) адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації – це сукупність обов'язків, прав та спеціальних навиків і знань, які дають змогу суб'єктам публічної адміністрації здійснювати два види порівняно відокремлених адміністративних дій, тобто проводити експертизу документів і транспортних засобів, зі складанням адміністративного акта індивідуального узагальнювального характеру, єдиного за своєю юридичною природою, забезпечувати документальну та транспортну експертизу транспортних засобів – формально як нероздільних предметів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Дручек О.В. Громадський контроль за діяльністю міліції у сучасних умовах: нормативні, теоретичні основи, завдання, проблеми організації та здійснення / О.В. Дручек, В.М. Столбовий. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2014. Випуск № 2. Том 3. С. 69–74.
2. Зеркалов Д.В. Безпека дорожнього руху : Навчальний посібник. Київ : Науковий світ, 2009. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. Систем. вимоги: Pentium; 512 Mb RAM; Windows 98/2000/XP; Acrobat Reader 7.0.
3. Присяжнюк В. Безпека руху на автомобільних дорогах – у зоні посиленої уваги прокуратури. *Вісник прокуратури*. 2012. № 7 (133). С. 34–39.
4. Дідич О.В. Адміністративно-правовий статус торгівців цінними паперами : дис. ... кан. юрид. наук : 12.00.07 ; Одеська національна юридична академія. Одеса, 2004. 175 с.
5. Советский энциклопедический словарь : около 80000 слов / И.В. Абашидзе, П.А. Азимов, А.П. Александров и др. ; гл. ред. А.М. Прохоров. Москва : Сов. энциклопедия, 1990. 1632 с.
6. Теория государства и права : учебник / под ред. М.М. Рассолова, В.О. Лучина, Б.С. Эбзеева. Москва : ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001. 640 с.
7. Галуцько В.М. Адміністративна відповідальність іноземців та осіб без громадянства в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. Київ, 2011. 18 с.
8. Скаун О.Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консул ; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.
9. Social status. *Британська енциклопедія* – 22 січня 2015. URL: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/551450/social-status>.
10. Толочко Я.М. Правовий статус прокурора: сучасні підходи вдосконалення. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2014. Випуск № 2. Том 4. С. 180–185.
11. Куфарин О.Е., Шеремет К.Ф. Компетенция местных органов Советов народных депутатов. Москва : Юрид. лит., 1986. 124 с.
12. Мозоль В.В. Адміністративно-правовий статус посадової особи податкової міліції (організаційно-правові аспекти) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Ірпінь, 2005. 18 с.
13. Армаш Н.О. Адміністративно-правовий статус керівників органів виконавчої влади : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Київ, 2005. 17 с.
14. Додіна Є.Є. Адміністративно-правовий статус громадських організацій в Україні : автореф. дис. ... наук. канд. юрид. наук : 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право». Одеса, 2002. 17 с.
15. Адміністративне право України : підручник / Галуцько В.В., Олєфір В.І., Гридасов Ю.В., Іванишук А.А., Короед С.О. Херсон : ХМД, 2013. Т. 1 : Загальне адміністративне право. Академічний курс. 393 с.
16. Бахрах Д.Н. Административное право России. Учебник для вузов. Москва : НОРМА, 2002. 443 с.
17. Скаун О.Ф. Теория государства и права : учебник. Харьков : Консул ; Ун-т внутр. дел, 2000. 704 с.
18. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін. ; за ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків : Право, 2009. 584 с.
19. Нерсисянц В.С. Общая теория права и государства : учебник для юридических вузов и факультетов. Москва : Издательство НОРМА (Издательство группа НОРМА – ИНФРА-М), 2000. 552 с.
20. Адміністративне право України: підручник / Ю.В. Пирожкова, Р.В. Сінельнік, П.С. Лютіков та ін.; під ред. Т.О. Коломоець. Київ : Істина, 2010. 480 с.
21. Судовий експерт: психологічні аспекти практичної діяльності : методичний посібник / Міністерство внутрішніх справ України; Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України [авт.-упоряд. : С.О. Шевцов, С.М. Лозова]. Київ : 2011. 332 с.